

I de sobte, Arenys de Munt

Arenys de Munt té un encant destarotat. La riera, sense asfaltar, fa de rambla principal. Té unes voreres estretes, està poc concorreguda i totes les botigues són, com diria algú de ciutat, de barri. És un poble amable, però francament, i sense cap ànim d'ofendre, no sembla l'escenari d'un esdeveniment històric. "Abans", ens diu un veí, "Arenys de Munt només era el poble del costat d'Arenys de Mar". Abans. Des del 13 de setembre del 2009, Arenys de Munt apareix en fosforescent al mapa de Catalunya perquè aquell dia va convertir-se en el primer poble a celebrar una consulta per la independència. "Però si vam sortir fins i tot al... *New York Times*, es diu?!" exclama una senyora que fa mitja a la merceria Jes & Glo. S'hi reuneixen sovint un grup d'amigues perquè la mestressa les guiï amb l'agulla. Quan entrem i preguntem com van viure la consulta, hi ha un guirigall d'exclamacions: "Oh, oh!", "molt especial", "molt emocionant", "és que això no es pot explicar, s'ha de viure", "vam ser els pioners, els qui vam tenir els pebrots d'obrir la llauna", "mira, mira, només de pensar-hi se'm posa la pell de gallina!".

Els veïns d'Arenys recorden l'episodi com l'esdeveniment més important mai succeït al poble. "Va ser com una festa major però multiplicat per dos-cents, només es veien caps", ens diu el Baldomer Torrent, soci del Centre Moral, que va ser la seu electoral de la consulta. Ens explica que el poble es va bolcar amb la iniciativa des del principi, i que cap soci del centre no es va queixar pel fet que se cedís el local per fer la votació. També, és clar, ens hem trobat amb arenyencs que ni llavors volien saber res del dret a decidir ni en volen saber res ara. Però els arenyencs sobiranistes —que, segons indica el ple de l'Ajuntament són majoria— parlen de la consulta desbordats d'il·lusió i d'orgull, sobretot pel fet que transcendís l'àmbit local i marqués un abans i un després en l'àmbit del país. "És increïble que, només cinc anys després, estiguem a

A les portes del procés participatiu del 9N, visitem Arenys de Munt, el municipi que va obrir el debat sobre el dret a l'autodeterminació celebrant la primera consulta popular per la independència. Parlem amb veïns del poble i amb Jordi Bilbeny, un dels organitzadors de la consulta. Ens relaten com van viure aquell esdeveniment i valoren, cinc anys més tard, la transformació política i social que va representar.

punt de votar en una consulta oficial a tot Catalunya!", ens diu una veïna.

Cal tenir en compte que aleshores el context era molt diferent del d'ara. A Catalunya governava el segon tripartit, el de José Montilla, Joan Puigcercós i Joan Saura. A Espanya, hi manava José Luis Rodríguez Zapatero. L'Estatut ja portava tres anys a la taula del Tribunal Constitucional a l'espera de ser... com era que va dir-ho Alfonso Guerra? Ah, sí, "cepillado". L'Estatut havia acaparat el debat polític durant els darrers anys i Esquerra, l'únic partit obertament independentista, havia rebaixat molt les seves quimeres històriques per allò de voler "catalanitzar el PSC". No és estrany, doncs, que la ILP que va presentar l'organització Deumil.cat demanant que el Parlament organitzés un referèndum d'autodeterminació, passés força desapercibuda i fos rebutjada per la mesa de la cambra catalana. Rebutjada per unanimitat.

Però, de sobte, Arenys de Munt. "Els no ho volen fer? Doncs fem-ho nosaltres, ens vam dir". Són paraules de Jordi Bilbeny, historiador, veí d'Arenys de Munt i un dels organitzadors de la consulta. Dit i fet. Al cap de tres mesos, els arenyencs votaven. És clar que, dit així, sona molt fàcil, però la veritat és que no ho va ser gens ni mica.

Al principi, ens explica Bilbeny, a Barcelona ningú no va veure la iniciativa amb bons ulls. "Jo tinc una carta d'un senyor que llavors era diputat d'Esquerra dient que ens havíem begut l'enteniment, que això que volíem fer

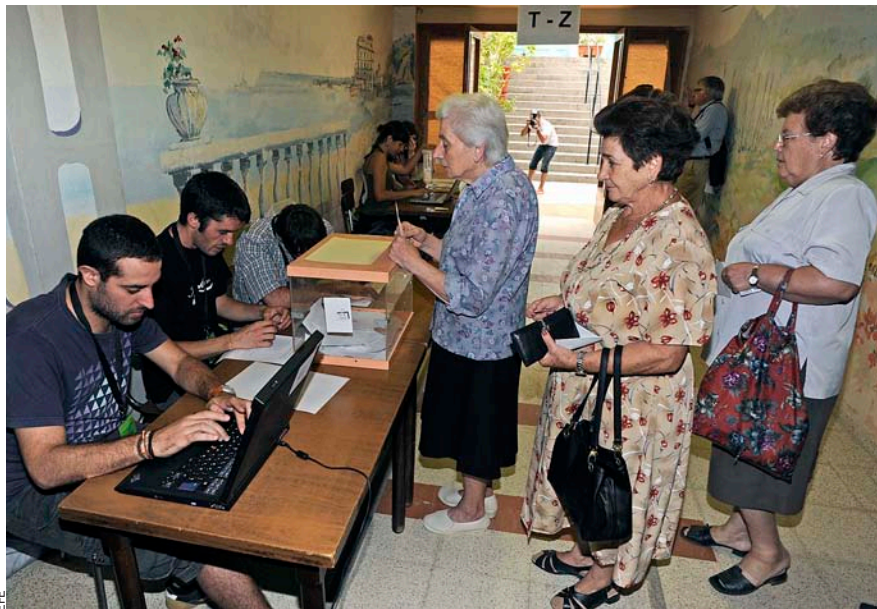

Monument a la Independència alçat al parc Jalpí d'Arenys de Munt per commemorar la consulta celebrada el 13 de setembre del 2009.

era il·legal”. Carles Mora, que en aquell moment era l'alcalde del municipi, va rebre diverses denúncies, algunes per part del PSC, un partit que, segons Bilbeny, va ser “molt bel·ligerant” amb el procés. També va haver-hi tensions internes entre els qui estaven al rovell de l'ou i moments en què el procés fins i tot va perillar. “Jo no sé com estan anant actualment les negociacions entre els partits pro-consulta, però tinc la impressió que a nivell nacional s'estan repetint alguns dels esquemes que vam viure aquí a nivell municipal: pors, dubtes, desconfiances, enveges, ànsies de protagonisme...”, ens explica Bilbeny.

Naturalment, també va ser necessari superar les dificultats que va posar l'Estat. Els tribunals, davant d'un recurs presentat per l'advocat de l'Estat Jorge Buixadé —que havia estat candidat per la Falange a mitjan anys 90—, van prohibir que l'ajuntament organitzés la consulta. La moció havia estat aprovada al ple municipal amb el vot favorable de tots els regidors excepte dels dos del PSC, però el tribunal va sentenciar que l'ajuntament s'havia “extralimitat en les seves competències”. Els tribunals, això sí, van permetre que el mateix dia de la votació hi hagués una manifestació falangista al poble. Segons l'opinió de molts dels arenyencs amb els quals hem parlat, aquestes polèmiques van donar publicitat a l'esdeveniment, que ràpidament va agafar dimensions insospitades.

El PP va dimonitzar la consulta tant com va poder i el PSOE es va dedicar a menysprear-la. De fet, Zapatero, fent ús del mateix do visionari que el 2007 l'havia dut a assegurar que Espanya estava “totalment fora de perill de la crisi financera”, va pronosticar que la consulta d'Arenys no tindria un efecte cadena. El seu col·lega Jordi Hereu, en aquell moment alcalde de Barcelona, també va voler tirar aigua al vi dient que la consulta no portava “enlloc”. El cert és, però, que abans que se celebrés, una seixantena de municipis ja s'havien mostrat interessats a seguir els passos d'Arenys de Munt, i durant el proper any i mig, quasi un milió de persones van votar a cinc-cents cinquanta-quatre municipis en un procés que va culminar el 10 d'abril del 2011 amb la votació de Barcelona. Cinc anys després

Veïns d'Arenys de Munt voten a la primera consulta popular per la independència.

d'aquella primera consulta popular, els catalans estan citats a les urnes el proper 9 de novembre per votar sobre la independència. Aquest cop tampoc serà un referèndum, però serà una única consulta, organitzada pel Govern de la Generalitat i amb el suport d'una àmplia majoria del Parlament. Aquest és l'“enlloc” on ha portat la consulta d'Arenys de Munt.

Matins punt sí, matins punt no.

Han passat moltes coses durant aquests últims cinc anys, però és indiscutible que el 13 de setembre del 2009 va ser el primer gran punt d'inflexió. Jordi Bilbeny, en el pròleg del Llibre *D'Arenys de Munt al cel*, de Josep Manel Ximenis —un altre dels organitzadors de la consulta—, escriu que gràcies a la consulta “el debat independentista va passar de ser el marge d'un camí perdut (...) a esdevenir la centralitat política mateixa”. I també diu: “Encara no havíem realitzat la consulta que el marc mental dels catalans ja havia canviat completament”. Amb Arenys la independència es va col·locar al bell mig del debat i des de llavors no s'ha mogut d'aquest lloc privilegiat. Amb Arenys, la independència va començar a sortir a totes les portades, tertúlies i sobretaules. De sobte, la pregunta “independència sí o no?” era la més mediàtica de totes. Matins punt sí, matins punt no.

En el seu moment, els mateixos que havien volgut prohibir la consulta o que n'havien menyspreat la importància, van acusar els mitjans catalans d'haver fet una cobertura exagerada d'aquell esdeveniment. El cert és, però, que no només va despertar l'interès dels periodistes catalans, sinó que per primer cop l'independentisme va sortir als mitjans estrangers més importants del món. De fet, el Joan Carles, un arenyenc que col·labora a la ràdio del poble, ens explica que fa uns dies encara va venir un periodista de Suïssa a fer-li preguntes.

La consulta d'Arenys també va posar en evidència el dèficit democràtic de l'Estat i va obligar tothom a posicionar-se. A més, va marcar el tarannà que ha caracteritzat el moviment independentista durant els últims anys: un moviment construït de dalt a baix, aglutinador, multitudinari, pacient però insistent, pacífic, familiar...

La sentència del TC, amb la qual dotze persones van desautoritzar la decisió de dos parlaments i el mandat d'un referèndum —quasi res—, va ser un catalitzador important de l'independentisme. També va ser-ho la manera com Rajoy va despatxar el pacte fiscal d'Artur Mas, que era com l'última oportunitat que el catalanisme li donava al peix al cove i a l'Espanya federal. La consulta d'Arenys de Munt, doncs, no va ser l'únic punt d'inflexió, però va ser el primer. Va canviar completa-

Pancarta de la consulta del 13-S durant la diada de l'11 de Setembre de 2009.

ment l'escenari i va significar el primer desafiament a l'Estat en nom del dret a l'autodeterminació.

Un cop la consulta d'Arenys de Munt va haver col·locat la independència al punt de mira del debat polític, mediàtic i social, les fitxes de dòmino van anar caient: va haver-hi la resta de consultes, les manifestacions massives, el naixement de l'ANC i l'AMI, el suport explícit d'Òmnium Cultural, la creació d'un argumentari independentista, la renovació d'Esquerra, el gir sobiranista de CDC, l'entrada de la CUP al Parlament, la trencadissa del PSC, la radicalització del discurs unionista... A partir d'Arenys de Munt, la realitat política i social del país va començar a transformar-se.

El 9N, a Arenys. Preguntem a Bilbeny si se sent satisfet amb el procés participatiu previst per al 9 de novembre. "Sí", ens contesta, "jo tenia un somni, que era que tots els catalans poguéssim votar per la independència, i el somni està a punt de complir-se". I no es queda aquí: "Els qui menyspreen el nou 9N dient que serà un Arenys de Munt, haurien d'entendre que sense la consulta d'Arenys de Munt ara no tindrien res a menysprear. A més, el que compta no és el com sinó el què. No importa com es faci, el que és imprescindible és que es faci". En aquest sentit, Bilbeny ens explica que els organitzadors de la consulta d'Arenys també tenien un pla B en cas que l'Estat la prohibís. "Amb

l'ajuda de voluntaris, hauríem anat casa per casa amb les urnes. L'important, igual que ara, era mantenir el pols amb l'Estat".

És per aquesta capacitat de resistència que un esdeveniment ocorregut en un poble de vuit mil cinc-cents habitants i mig oblidat de la mà de Déu, va tenir tanta repercussió i tanta capacitat transformadora? Segons escriu Bilbeny al pròleg de *D'Arenys de Munt al cel*, l'èxit rau en el fet que "el gest d'Arenys estava construint realitat". Dit d'una altra manera: "La idea de llibertat precedeix sempre la llibertat mateixa. Però sense una acció concreta, precisa, determinada sobre la realitat, les idees sempre serien idees. La realitat es transforma amb les nostres accions. La consulta ha transformat la realitat: l'empírica, la tangible i la mental". Segons l'historiador, una de les lliçons que va donar aquest poblet del Maresme és que la realitat no existeix sinó que la creem nosaltres.

A hores d'ara encara no sabem si finalment els catalans podran anar a votar el nou de novembre. El que sí que sabem és que el país, a partir d'Arenys de Munt, va passar a l'acció. Fa cinc anys que es mou a gran velocitat, i per moltes impugnacions i suspensions de l'Estat que pugui haver-hi, sembla molt improbable que Catalunya, ara que ha agafat el ritme, pugui i vulgui aturar-se en sec.

Àstrid Bierge

"Ni que sigui en una capsa de sabates, votarem!" Ho diu, ja d'entrada i amb contundència, la Maria Teixidó, veïna de la Granja d'Escarp que s'ha parat a fer tertúlia amb la Josefa Jové i en Jaume Mateu. Tots tres la fan petar a la porta de la casa d'en Jaume, que cau davant per davant de l'Ajuntament. Sense pensar-s'ho dos cops entomen les preguntes d'EL TEMPS sobre el 9N, no sense derivar de tant en tant cap a les crítiques a la classe política espanyola pels últims casos de corrupció descoberts per l'operació Púnica. "Jo —diu la Maria— els faria tornar els quartos amb recàrrec. Ja sabem que no entraran a la presó però que ho tornen tot amb un bon recàrrec." I rebla en Jaume Mateu: "Del 25 per cent, com el cobren per les coses oficials".

El procés de participació del 9N torna a centrar la conversa. "Si en sortirà res en clar —diu en Mateu—, no ho sé, però votaré Sí/Sí perquè a Madrid se li ha de fer una bona sacsejada i sembla ser que les sacsejades a Espanya

